

درک نحوی، حافظه فعال و درک متن

معصومه نجفی پازوکی *

علی درزی **

مهدی دستجردی ***

ابوطالب سعادت‌ی شامیر ****

مریم دانای طوسی *****

چکیده

فرایند خواندن مشتمل بر بازشناسی دیداری واژه، شناسایی و استخراج معنا در سطح عبارت یا جمله و انسجام بین گزاره‌های متن است، لذا مشکلات خوانندگان غیرماهر در سه سطح درک واژه، تحلیل نحوی جملات متن، و ایجاد انسجام میان گزاره‌های متن طبقه‌بندی می‌شود. درک نحوی یکی از عوامل مهم در شناسایی معنا در سطح جمله است. تحقیقات نشان می‌دهد که خوانندگان غیرماهر، توانایی تشخیص ساختارهای نحوی متن را ندارند و به جای پردازش متن به صورت واحدهای معنادار بیشتر تمایل به خواندن واژه به واژه دارند. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه درک نحوی جملات در

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۱/۲۶ تاریخ شروع بررسی: ۹۱/۳/۷ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۱/۵/۸

* دانشجوی دکترای زبان‌شناسی دانشگاه تهران

** دانشیار دانشگاه تهران

*** استادیار پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

**** استادیار دانشگاه بجنورد

***** استادیار دانشگاه گیلان

زبان فارسی با درک متن است، ضمن اینکه به نقش حافظه فعال در این رابطه پرداخته شد. ۱۵۷ دانش‌آموز پایه چهارم دبستان با روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای از مدارس دخترانه و پسرانه سه منطقه در تهران انتخاب شدند. به منظور سنجش درک متن از آزمون‌های پرلز، برای سنجش حافظه فعال از آزمون شاخص پردازش اطلاعات (IPI) و برای سنجش درک نحوی از آزمون محقق ساخته استفاده شد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد درک نحوی به طرز معناداری درک متن را پیش‌بینی می‌کند.

کلیدواژه‌ها: درک نحوی، درک متن، حافظه فعال

مقدمه

در عصر حاضر که عصر اطلاعات نامیده شده است، بسیاری از اطلاعات به صورت نوشتاری مبادله می‌شود؛ لذا مهارت در خواندن یکی از مهم‌ترین نیازهای یادگیری در زندگی امروز است. آن‌گونه که از مبانی و چارچوب «سواد خواندن» بر می‌آید، توانایی خواندن معطوف به درک مطلب متن نوشتاری است و درک متن فرایندی است که در آن خواننده از طریق تعامل و مواجهه با یک زبان نوشتاری به‌طور همزمان معنی را استخراج می‌کند و شکل می‌دهد (اسنو^۱، ۲۰۰۲). از نظر انجمن ملی خواندن^۲ (۲۰۰۰) درک متن اهمیت زیادی در رشد مهارت‌های کودکان و بنابراین در توانایی تحصیلی آن‌ها دارد.

اهمیت درک خوانداری در توانایی تحصیلی دانش‌آموزان موجب گردیده مطالعات بین‌المللی در زمینه پیشرفت سواد خواندن به ارزیابی توانایی خواندن کودکان بپردازد. مطالعه بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن (پرلز^۳) یکی از مجموعه مطالعات گسترده‌ای است که انجمن بین‌المللی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی^۴ (IEA) انجام می‌دهد. نتایج این مطالعه در شناخت مشکلات و کاستی‌ها، بهبود کیفیت نظام آموزشی کشورها و کشف راهکارهای ارتقای سواد خواندن در دانش‌آموزان تعیین‌کننده است. در واقع این مطالعه بستری را فراهم می‌کند تا برنامه‌ریزان بتوانند با فهم بهتر مشکلات و اتخاذ راهبردهای مناسب، در بهبود کیفیت یادگیری مشارکت نمایند. این آزمون مشخص می‌کند که چه فرصت‌هایی باید برای دانش‌آموزان فراهم شود تا آنان در فرایند فهمیدن، استنباط و بررسی عناصر متن مهارت یابند. نتایج آزمون پرلز حاکی از آن است که جایگاه ایران در پرلز ۲۰۰۱ میان ۳۵ کشور شرکت‌کننده رتبه ۳۲، و در پرلز ۲۰۰۶ میان ۴۵ نظام آموزشی جهان رتبه ۴۰ است و در پرلز ۲۰۱۱ میان ۴۶ نظام آموزشی جهان ۳۹ بوده است. (کریمی، ۱۳۸۸ و کریمی و همکاران ۱۳۹۱).